

Miha Humar*

TRAMOVKA

NAJBOLJ KOZMOPOLITANSKA LESNA GLIVA

■ Slika 1: Plodišče navadne tramovke (*G. trabeum*)

Rod tramovka (*Gloeophyllum* sp.) združuje več vrst gliv, ki jih zaradi podobnosti opisujemo pod skupnim imenom. Najpogostejše so rjava ali hojeva tramovka (*G. abietinum* (Bull.: Fr.) P. Karsten), sivo rjava (*G. sepiarium* (Wulfen: Fr.) P. Karsten) in navadna tramovka (*G. trabeum* (Pers.: Fr.) Murr). Tramovke spadajo med najbolj kozmopolitanske glive. Najdemo jih praktično po vsem svetu od Evrope, Azije, Avstralije, S. in J. Amerike, Afrike iz jzemo tropskih in puščavskih predelov.

Tramovke so ene izmed najpomembnejših razkrojevalk lesa na skladiščih, vrtnega pohištva, ograj, telekomunikacijskih drogov, ostrešij, mostov, lesenih plovil ... najpogostejša je na lesenih oknih. Še posebej pogosto jih najdemo na tehničnem lesu, ki se občasno navlažuje. Nevarna je zlasti, kadar, zaradi napačne konstrukcije ali slabega vzdrževanja, zamaka ali zastaja voda. Izjemoma raste tudi na fiziološko oslabilih drevesih. Znotraj stavb teh gliv navadno ne najdemo. Pojavnost posameznih tramovk je največkrat odvisna od drevesne vrste; hojeva razkroja smreko in jelko, sivo rjava borovino, navadna pa tako listavce kot tudi iglavce.

Tramovke povzročajo tipično rjavo trohnobo. Razkrojeni les se cepi po letnicah v obliki različno velikih prizem in ima značilen sladek vonj, ki spominja na katran. Na površinah, ki so izpostavljene svetlobi, površinskega micelij ni videti. Tako razkroja dolgo ne opazimo, saj glive pustijo zunanjo plast nerazkrojeno. Ko iz razpok poženejo plodišča, pa je navadno za ukrepanje že prepozno. V primeru, da gliva okuži les v temnem, vlažnem prostoru, se na površini lesa pojavi

rumenkastorjav, gost, puhast micelij, ki ga zelo težko ločimo od lesa. Trosnjaki so enoletni, različnih oblik, školjkaste, v obliki traku, konzol, pogosto se pojavijo tudi v izrazitih vrstah. Ponavadi jih je več skupaj. Klobuki so žilavi in prožni. Večinoma zrastejo iz razpok. Na spodnji strani klobuka je lamelasto trosišče. Lamelle so razvrščene v vzdolžni smeri. Na zgornji strani klobuka so dobro razvidne rjave koncentrične prirastne plasti. Površina je rahlo razbrazdana. Posamezne vrste tramovk med seboj ločimo po barvi klobuka in gostoti lamel. Hojeva tramovka ima plodišče sive barve z gostoto lamel 8 – 12 na cm s svetlo roza rastočim robom. Sivo rjava tramovka ima plodišča rjave barve s svetlejšo obrobo. Na cm širine pride med 12 in 20 lamel. Navadna tramovka ima plodišča oker do rjave barve z najgostejšimi lamelami od 20 do 40 lamel na cm (slika 1).

Tramovkam ustrezajo višje temperature kot drugim lesnim gobam. Optimalna temperatura je med 26 in 35°C. Navadna tramovka lahko raste tudi pri 40°C. Minimalna temperatura za rast je 5°C. Optimalna vlažnost lesa je med 40 in 60 %. Še posebej jim ustreza vlaga, ujeta v les, iz katerega ne more hitro izhlapeti. Takšni primeri so okna, premazana z debeloslojnimi površinskimi premazi (slika 2). Če želimo tramovko uničiti s segrevanjem, moramo les dve uri izpostaviti temperaturi, višji od 97°C.

Zaradi odpornosti na višje temperature in sušo, tramovka zlahka preživi v lesenih oknih ali tramovih, ki se čez dan na soncu močno segrejejo. Ob neugodnih pogojih preide v latentno stanje. Tramovka lahko preživi kar 10 let v lesu z 12 % vlažnostjo. Poleg tega, da lahko preživi v relativno suhem lesu, lahko razkroja tudi močno vlažen les. Zato ni presenetljivo, da tramovke največkrat srečamo na lesu na prostem, ki ni v stiku

■ Slika 2: Plodišče navadne tramovke, ki jo razkroja klop, premazano z debeloslojnim premazom

* doc. dr., Biotehniška fakulteta, Oddelek za lesarstvo, Rožna dolina, C.VIII/34, 1000 LJUBLJANA, e-pošta: miha.humar@bf.uni-lj.si